

Published in **Florentin Smarandache și seducția polimorfismului. Analize, interpretări, cronici, articole, note și recenzii**, pp. 581-594.

Editori: Al. Florin Țene, Andrușa R. Vătuiu. Sibiu: Agora, 2017; 843 pages.

ISBN 9781599735023.

Also posted on the *Agero* website, <http://www.agero-stuttgart.de>, Germania, 2010.

Actualitatea paradoxismului

Alex Balog

Scurtă introducere

Matematician, poet, romancier și dramaturg, Florentin Smarandache s-a născut la 10 decembrie 1954, în comuna Bălcești, județul Vâlcea. După absolvirea Facultății de Matematică din cadrul Universității din Craiova, lucrează ca profesor în comuna natală, apoi, la Colegiul "Nicolae Bălcescu" din Craiova. Între 1982-1984 va trece dincolo de granițele țării, predând matematica la Colegiul "Sidi El Hassan Lyoussi" din Sefrou, Maroc. În 1984 se întoarce în țară, de unde va continua colaborarea cu diferite reviste de matematică din țară și străinătate, unde publică o serie de articole: "Gazeta Matematică", "Monthly", "Math. Magazine", "College Mathematical Journal", "Zentralblatt fur Mathematik", "Cruce mathematicorum", "Gazeta matematica" (Spania).

Între 26 iulie - 3 august 1986 este invitat la International Congress of Mathematicians, Berkley, C.A. unde urma să prezinte lucrarea "An Infinity of Elementary Unsolved Problems". Statul român îi

interzice, însă, participarea la congres. Deși, nu era pentru prima oară când întâmpina greutăți din partea statului român, această interzicere a umplut paharul: a făcut greva foamei timp de 15 zile. Urmările nu s-au lăsat nici ele așteptate: pentru că a fost "recalcitrant", după cum povestește în volumul "Fugit... în lagăr", ... după ICM-86, mi-au interzis să public matematica și m-au ținut șomer un an jumătate".

Își pregătește foarte minuțios, matematic am putea spune, fuga din țară, nespunând nimănui nimic, nici măcar soției sale care-l credea plecat la București să discute cu un profesor de la Universitate despre niște articole de cercetare matematică. Îi va scrie la 10 zile după ce ceruse azil politic în Turcia, la data de 09.09.1988, cu dorința de a emigra în SUA, țara tuturor posibilităților. După ce-i cere scuze că i-a ascuns dorința de a emigra, își motivează gestul cu următoarele cuvinte: "Dar știi cât m-au umilit, șomer, semi-șomer, cerșetorul inspectoratului, gunoiul lor, îmi interziseseră să și public, și doctorat etc. N-am mai putut răbda! Orice suferință are o limită."

După aproape doi ani de stat în lagăre de "fugiți", America îi va da acceptul de intrare în țară. A făcut de toate: spălat vase în restaurante, săpări de șanțuri, încărcat-descărcat etc. mai târziu a prins un post mai bun:

soft-ware engineer la o firmă producătoare de terminale electronice. A văzut multe și suferit și mai multe.

Însă încăpățânarea în realizarea visurilor și dorința de afirmare nu l-au părăsit niciodată. Își ia doctoratul în matematică, în prezent fiind "Associate Professor of Mathematics" la "University of New Mexico, Gallup" din USA.

Încrederea în geniu său și pasiunea pentru matematică, coroborate cu o muncă asiduă îl vor conduce la afirmarea în domeniu, descoperind funcția care îi poartă numele, Funcția Smarandache, și pe care Florentin Smarandache o poartă ca pe un blazon: "S(n) is defined as the smallest integer m such that m is divisible by n".

Ce este paradoxismul?

Paradoxismul s-a născut din dorința de exprimare liberă (specifică tuturor românilor aflați sub regimul comunist) și ca o reacție la regimul dictatorial ceaușist, unde cenzura, coroborată cu promovarea și publicarea doar a celor ce laudau sistemul, închidea bariera publicării și afirmării celor care nu se supuneau "rigorilor" acestui sistem.

"Paradoxismul a pornit ca un protest anti-totalitar împotriva unei societăți închise, România anilor '80, unde întreaga cultură era manipulată de un singur grup.

Numai ideile lor contau. Noi, ceilalți, nu puteam publica aproape nimic.

Și-atunci am zis: hai să facem literatură... fără a face literatură! Să scriem... fără să scriem nimic. Cum? Simplu: literatura-obiect.

"Zborul unei păsări", de pildă, reprezenta un "poem natural", care nu mai era nevoie să-l scrii, fiind mai palpabil și perceptibil decât niște semne așternute pe hârtie, care, în fond, ar fi constituit un "poem artificial": deformat, rezultat printr-o traducere de către observant al observatului, iar orice traducere falsifică într-o anumită măsură. "Mașinile uruind pe străzi" era un "poem citadin", "țărani cosind" un "poem semănătorist", "visul cu ochii deschiși" un "poem suprarrealist", "vorbirea în dodii" un "poem dadaist", "conversația în chineză pentru un necunoscător al acestei limbi" un "poem lettrist", "discuțiile alternante ale călătorilor, într-o gară, pe diverse teme" un "poem post-modernist" (inter-textualism).

O clasificare pe verticală? "Poem vizual", "poem sonor", "poem olfactiv", "poem gustativ", "poem tactil".

Altă clasificare în diagonală: "poem fenomen (al naturii)", "poem stare sufletească", "poem obiect/lucru".

În pictură, sculptură analog – toate existau în natură, de-a gata.

Deci, un protest mut am făcut!

Mai târziu, m-am bazat pe contradicții. De ce? Pentru că trăim în acea societate o viață dublă: una oficială – propagată de sistemul politic, și alta reală. În mass-media se promulga că "viața noastră era minunată", dar în realitate "viața noastră era mizerabilă". Paradoxul în floare! Și atunci am luat creația în deriziune, în sens invers, sincretic. Astfel s-a născut paradoxismul." (Florentin Smarandache)

A scris enorm și a publicat puțin, (cum se va vedea și în lista operelor lui Florentin Smarandache pe care o atașăm la sfârșitul eseului), până la cei 34 de ani, câți avea când a părăsit clandestin România, multe din operele scrise în țară fiind publicate abia după stabilirea în America.

La ora actuală, datorită unui efort susținut din partea inițiatorului și promotorului acestui nou curent literar de avangardă, Florentin Smarandache, paradoxismul a câștigat sute de adepți în întreaga lume: Argentina, Australia, Belgia, Brazilia, Canada, China, Anglia, India, Israel, Irlanda, Italia, România, Rusia,

Spania, America. Putem vorbi, așadar, deja de o școală paradoxistă în adevăratul sens al cuvântului.

Ca orice noutate, paradoxismul și-a găsit nu numai adepți, ci și critici. Dintre teoreticienii care au văzut în paradoxism un curent avangardist de o reală valoare, îi vom aminti aici doar pe cei care au elaborat lucrări programatice de analiză: Constantin M. Popa (Mișcarea Literară Paradixistă/ The paradoxist Literary Movement), J.M Levenard, I. Rotaru, A. Skemer (Anthology of Paradoxist Movement), Florin Vasiliu (Paradoxim's Main Roots), și Titu Popescu (Estetica paradoxismului).

Dintre cei care critică paradoxismul, îi putem aminti aici pe Nicolae Manolescu și Ion Rotaru, părerea celui din urmă fiind destul de concludentă asupra punctelor considerate slabe în teoria noului curent, care-i scria lui Florentin Smarandache, într-o scrisoare datată din 30 aprilie 1992, următoarele: "Așa și... iartă-mă, Mișcarea, "Movamentul" olteano-vâlcean din Arizona. Ce capodopere (în afară de Urmuz?!) – bietul Urmuz. A dat avangarda românească interbelică? Niciuna! Ce capodopere va da Movamentul olteano-vâlcean-arizonesc? Pot să-ți spun de pe acum cu maximă siguranță: Niciuna! Viitorul va pronunța asupra operei

dumitale o sentință fără apel. Eu sunt acel viitor și-ți spun: Nu! Este un necesar Non-Non! Ehei, bine ar fi dacă te-ai fi gândit să scrii niște Non-Nonpoeme, adică niște Poeme adevărate, fie măcar până la gleznela Otiliei Cazimir și ale lui Topârceanu. Tot era o mică piatră pusă cât de cât trainic peste o alta.

După cum s-a văzut, ceea ce se critică în primul rând la acest curent literar, este acest continuu Non-, Anti-, etc. (non-poeme, anti-literatură). Însă, cum bine observa C.M.Popa, "Non"-ul și "Anti"-ul din manifestele paradoxiste au un caracter creativ, nicidecum nihilist. Apoi, se mai spune că acest mod de a face poezie nu este artă, că desființează arta. Într-adevăr, aceste omniprezențe non- și anti-, particule omniprezente, magice am putea spune, a paradoxismului, desființează arta din temelii – este vorba însă de arta tradițională, pentru a o reînființa, a o așeza pe altă temelie, mai puternică, temelie care-i poate asigura reînvierea.

Am putea spune că paradoxismul cu veșnicile lui paradoxuri și negări este un joc: jocul de-a arta. Și nu am greși prea mult. Însă, nu trebuie să uităm că ludicul, această trecere, cel puțin, la nivel mintal, de barierele impuse de rațiune, a dat de cele mai multe ori startul marilor descoperiri. Iar lui Florentin Smarandache nu-i

este rușine să recunoască că "s-a jucat", a experimentat (experimentul jucând un rol crucial în ideologia paradoxismului): "Bancurile populare, la mare vogă în "epoca Ceaușescu", ca o respirație intelectuală, au fost surse de inspirație superbe". Prin această joacă, prin aceste "experimente bazate pe contradicții s-au adus termeni noi în știință, artă, filozofie, chiar și noi proceduri, metode, algoritmi de creație. Într-unul dintre manifeste propusesem deturnarea sensului, de la figurat la propriu, interpretări în contra-sens ale expresiilor și clișeele lingvistice, etc."

Paradoxismul în actualitate

Cum bine se știe, paradoxismul nu este o invenție a gândirii moderne – el este prezent în istoria gândirii omenești încă dinaintea erei noastre , și-l regăsim, în diferite forme de exprimare, cam în toate culturile lumii. Nu voi face aici o istorie a paradoxismului, nu acesta este sensul eseului de față. În plus, asupra acestui subiect existând studii elaborate (chiar în cadrul curentului paradoxist există un astfel de studii, "Estetica paradoxismului", de către Titu Popescu). Ceea ce vreau să afirm este faptul că încă de acum peste 20 de secole de creștinism și de exprimare a unor realități mai greu de explicat în limbajul cotidian logic.

“Cred Doamne, ajută necredinței mele” mi se pare cea mai frumoasă exprimare prin paradox. De fapt, creștinismul reprezintă apogeul paradoxismului prin mulțimea și chiar necesitatea exprimărilor paradoxiste folosite.

Paradoxul nu a pierdut niciodată teren de-a lungul timpului. Îl regăsim pretutindeni, străbate veacurile. Nu e, deci, de mirare că îl regăsim și în secolul XX și chiar în secolul XXI.

Paradoxismul s-a născut dintr-un protest față de dualitatea omului sub regimul comunist al anilor '80 din România. “Mai târziu, m-am bazat pe contradicții. De ce? Pentru că trăiam în acea societate o viață dublă: una oficială – propagată de sistemul politic, și alta reală. În mass-media se promulga că “viața noastră era minunată”, dar în realitate “viața noastră era mizerabilă”. Paradoxul în floare! Și atunci am luat creația în deriziune, în sens invers, sincretic. Astfel s-a născut paradoxismul.” (Florentin Smarandache)

Această stare de lucruri nu s-a schimbat deloc în ultimele decenii. Dimpotrivă, s-a mai cizelat, e mai perversă. Dacă în comunism contrastul era mai evident, știut fiind faptul că trebuia să ai o anumită conduită în societate, adică să lauzi pe cine și ce trebuie, acum

lucrurile sunt mult mai subtile. Din acest punct de vedere, România s-a alineat deja standardelor lumii moderne. Mă refer la acea mască pe care și-o pun majoritatea semenilor noștri, mai sunt și excepții, în relația lor cu semenii, cu lumea. În continuare voi încerca să dezvolt puțin această idee.

Problema în sine este mult mai complexă decât pare la prima vedere. Voi aborda pe scurt în lucrarea de față doar două direcții, strâns legate între ele, ontologic și cel al libertății de exprimare, fără a avea pretenția că am epuizat subiectul.

Din punct de vedere ontologic, această mască ține de pierderea identității, sau mai bine zis, de căutarea identității, de ruperea legăturii cu Ființa, cum ar zice Heidegger. Inscripția de pe frontispiciul oracolului din Delphi este la fel de actual ca acum 15 secole. Omul, în fond, nu s-a schimbat foarte mult, aș spune chiar deloc, în aceste câteva ultime zeci de secole.

Citeam în urmă cu ceva ani, nici nu mai știu unde, următoarea afirmație, citez aproximativ: "Enumerarea de titluri înaintea numelui reprezintă, de fapt, dorința de ascundere a celui în cauză". Nu știu dacă într-adevăr este vorba de dorința de ascundere a omului, a identității personale, în spatele acestor titluri; cred mai degrabă că

este vorba de o ascundere a faptului că nu știm cine suntem, o căutare a identității. Nu poți ascunde ceea ce nu știi.

Trăim de fapt în epoca în care uniformizarea devine pe zi ce trece o realitate. Am fugit de comunismul care încerca să ducă la uniformizarea populației pentru a-i putea supune mai ușor și am dat de o "democrație" în care liberul arbitru e pus la colț, manipularea maselor e o realitate, iar uniformizarea vine în timp. "Nu ești ca noi, ești împotriva noastră" pare să fie deviza post-modernismului.

Și aici intervine din nou cenzura, libertatea de exprimare e pusă la colț. Ai idei, nu ești ca noi, nu mergi cu masele, ci în unele lucruri te împotrivești, ești catalogat automat nonconformist și într-un fel privit ca "ciudat" și marginalizat. Nici nu știu de fapt ce e așa de rău în a fi nonconformist: din sensul cuvântului reiese că ar fi unul care nu se conformează, adică nu se aliniază curentelor moderne.

Unitatea în diversitate este serios pusă la îndoială, mai degrabă este valabilă afirmația "diversitate în unitate în limitele impuse de societate".

Pentru a nu fi marginalizat de societate, unii dintre noi impunem singuri cenzura, adică, societatea

democratică, cea care teoretic îți garantează libertatea, practic ți-o îngrădește. Am ajuns la paradox.

Și iată cum, de la libertatea de exprimare revenim din nou la mască, la dualitate, la paradox.

”Paradoxismul a pornit ca un protest anti-totalitar împotriva unei societăți închise, România anilor '80, unde întreaga cultură era manipulată de un singur grup. Numai ideilor lor contau. Noi, ceilalți, nu puteam publica aproape nimic” (Florentin Smarandache).

Personal, nu cred că în secolul libertății, adică în secolul XXI s-a mai schimbat câte ceva în acest sens. Ceea ce contează acum sunt banii. Unul dintre profesorii mei ne repete mereu: ”Nu poți face cultură fără bani”. Am realizat un pic mai târziu câtă dreptate avea. Însă, mă întreb acum, dacă și reversul medaliei nu e valabil – adică dacă nu cumva banii fac cultura.

Într-o societate capitalistă, ca să fie publicată, o carte trebuie să fie cumpărată, iar ca să fie cumpărată ea trebuie să trezească interesul cititorilor. Nimeni nu aruncă acum cu banii în publicarea unor opere, oricât de reușite ar fi, dacă ea nu aduce profit. Iar cititorii, celor cărora trebuie să le trezească interesul respectiva operă, sunt cei care sunt: adică cei care te aruncă la coș dacă nu ești ca ei. Acum, ideile lor contează. Nu mai e doar o mână de

oameni, teoretic, care controlează, ca pe vremea comunismului, ci o masă de oameni. Spun teoretic, pentru că în fond cei care formează opinia publică, specialiștii, cei care-ți spun ce trebuie și ce nu trebuie să citești, să mănânci, să cumperi, toată industria media în general, această infernală mașinărie de formare a opiniilor, sunt cei ale căror idei contează în postmodernism. Fiindcă manipularea maselor e o realitate.

Și această manipulare e cu atât mai ușor de realizat, cu cât nu mai știm cine suntem. Știința, în afirmarea și dezvoltarea căreia s-au depus atâtea eforturi și s-au făcut aceste sacrificii, participă acum din plin la această distrugere a identității, atât personale cât și naționale. Într-o carte apărută recent, neurologul Antonio R. Damasio, ("Eroarea lui Descartes, Gândirea, Rațiunea și creierul uman", apărută la editura Humanitas), demonstrează inexistența sufletului uman. Sufletul nu există. Emoțiile și sentimentele umane nu sunt altceva decât simple reacții chimice și descărcări electrice. Non-existența sufletului duce la reducerea, la anihilarea culturii și valorilor culturale tradiționale bazate pe existența sufletului și teoretizarea lui timp de secole atât în filosofii lumii cât și în creștinism, în care joacă un rol vital. Important e ce punem în loc, pentru că distrugerea

eticii tradiționale, neexistența unei etici, a unor valori supreme, coroborate cu libertatea prost înțeleasă, nu poate duce decât la anarhie, la abuzuri de orice fel.

Mă opresc aici cu expunerea mea, care în unele locuri poate provoca nedumeriri sau chiar contradicții. Poate e și vina mea de se va întâmpla asta, din cauza că mai mult am enumerat, decât am expus pe larg aceste idei. Însă, cred că ceea ce am vrut să spun, se va înțelege. Paradoxismul s-a născut dintr-o revoltă împotriva unei stări de lucruri. Această bază a paradoxismului, această revoltă, acea stare de lucruri care a dus la această revoltă nu a dispărut: paradoxismul se poate naște și acum, pe aceleași baze, pentru că ele sunt acum la fel de actuale ca în urmă cu 20 de ani, în anii '80. Atâta timp cât are o bază solidă, paradoxismul poate fi construit într-un mod sănătos și rămâne la fel de actual.

Într-adevăr, viitorul va pronunța asupra operei lui Florentin Smarandache, opera care nu e nici măcar pe departe terminată, ca să-l parafrazez pe Ion Rotaru. Care? Doar viitorul știe.